

ENTREVISTA A XAVI VILLAPLANA

PROFESSOR DE CULTURA CLÀSSICA

I ASSESSOR DEL CEFIRE DE SAGUNT

OLGA GIMÉNEZ SIDRO

En aquesta edició de la revista Saguntina tenim el plaer de contar per a l'entrevista anual amb Xavi Villaplana, professor de Cultura Clàssica i assessor del Cefire de Sagunt de l'àmbit humanístic i social. El nom de la ciutat de Sagunt està estretament unit al passat romà de la península Ibèrica. A més, des de fa un parell de dècades, aquesta localitat és l'epicentre de propostes educatives, pedagògiques i formatives irrepetibles relacionades amb el món clàssic, entre les quals els Ludi Saguntini tenen un paper remarcable. No ens ha d'estranyar, doncs, que el Cefire tinga una secció única destinada a aquesta matèria precisament: la Cultura Clàssica. Xavi, que té una postura apassionada, compromesa i crítica amb l'educació, ens permet esbrinar què hi ha darrere d'una organització d'aquesta magnitud.

Ha viscut Sagunt i els seus Ludi Saguntini des de diferents prismes: com a docent, organitzador i, ara, com a assessor del CEFIRE. Què us ha aportat cadascuna d'aquestes facetes?

Com a docent era una festa traure l'alumnat de l'institut, dur-los a un lloc diferent, tots en grup en bus o tren, i poder compartir un dia diferent. En Sagunt estàvem a l'aire lliure, veient centenars d'adolescents com ells. A més, nosaltres també ens retrobàvem amb altres companys i companyes de professió. El més important era que visquessin la Cultura Clàssica com a una matèria lúdica i viva. Més enllà dels PPT, traduccions, pel·lícules i tasques que podíem fer a les nostres classes, assistir a algun taller i després a una obra de teatre al teatre romà era una vivència, per a l'alumnat i per al professorat, molt forta.

Afortunadament, el CEFIRE no organitza (ni pot) els *Ludi* i jo col·labore com puc en l'organització. No té res a veure anar a una festa com a convidat o organitzar-la. Quan he estat al CEFIRE he descobert la complexitat d'organitzar un esdeveniment setmanal com els *Ludi*. Hi ha molts grups de persones al càrrec: professorat-tallerista, la *Domus Baebia*, voluntaris estudiants universitaris, professorat jubilat que fa també tallers o col·labora, veterans, educadors, alumnat amb l'experiència als SPATIA, els patrocinadors, simpatitzants de Sagunt, el CEFIRE, l'associació *Proposon* que coordina i programa el teatre, les obres que es fan també al Centre Cultural Mario Monreal, el taller de teatre al Museu de l'Escena Grecollatina, Conselleria... No puc oblidar-me de fer menció de l'especial implicació, recolzament i entrega total de l'Ajuntament de Sagunt, sense el qual no es podrien fer, clar, els *Ludi*. Imagineu la complexitat dels *Ludi* per a una ciutat com Sagunt: carrers i places tallats, el teatre romà, els autobusos, protecció civil, policia municipal, el regidor d'educació i alcaldia....

No hi ha prou paraules d'agraïment a totes les persones, col·lectius, associacions i institucions que participen en aquest somni que s'ha anant fent any rere any. Jo tinc l'honor i el privilegi d'haver mogut a tot l'equip del CEFIRE, amb el suport total de l'antic director Vicente Lorenzo i l'actual directora Montse Brisach, perquè participe als *Ludi Saguntini*. Es paralitza l'activitat del CEFIRE eixa setmana i fem tot allò que està al nostre abast col·laborant en allò que es necessita i podem. Fins i tot entrevistem els talleristes, el professorat, l'alumnat... Es tracta de fer visibles els *Ludi Saguntini* com a proposta metodològica espectacular.

Des que és al CEFIRE de Sagunt, com ha vist evolucionar els Ludi i l'associació Ludere et discere ?

Els *Ludi* no es mantenen a soles. Ja heu vist un poc que els *Ludi* no es poden organitzar d'un dia per a l'altre. La pandèmia va fer parar la presencialitat un any i al següent vam tindre algunes restriccions importants. S'ha recuperat allò que s'havia quedat un poc parat. L'evolució dels *Ludi*, segons la veig jo, no pot anar molt més enllà sense morir en l'intent... Està al seu límit. Conservar allò que es veu i tenim ara és tot un repte. Enguany es recupera, d'alguna manera, l'experiència amb els més menuts (infantil) al CEIP Cronista Chabret; el taller de ciència, que va estar sense fer-se, també es va recuperar el curs passat. En resum: l'evolució dels *Ludi* és mantindre constantment els tallers que es van fent, continuar amb les representacions teatrals al teatre romà coordinades per *Prosopon* i mantindre viva la flama de la Cultura Clàssica servint-nos de totes les sinergies dels diferents col·lectius que participen per a fer possible aquest miracle.

Com n'és d'important que hi haja una secció pròpia de Cultura Clàssica al CEFIRE de Sagunt?

És un privilegi total i una necessitat per a dinamitzar mitjançant cursos, seminaris, tallers, jornades... Tot especialitzat en la Cultura Clàssica. Va haver alguns anys que no va estar obert el CEFIRE de Sagunt. La gent no eixiria al carrer a demanar que es reobri un centre de formació per al professorat, però penseu que un país i una ciutadania sense educació no és res. No té cap possibilitat de sobreviure. Des de fa molts anys ha existit aquesta assessoria. Tota pedra fa paret i és un valor afegit que ajuda als *Ludi* a ser com són. No oblidem que la major part dels *Ludi* i la seua proposta està composta per professorat de clàssiques i el CEFIRE és un centre de Conselleria de formació del professorat.

Quins reptes considera que encara han d'enfrontar la ciutat de Sagunt i el seu CEFIRE?

El món s'acaba. No té remei. Els cataclismes del canvi climàtic i les guerres que semblen ciència-ficció les veiem dia a dia. La ciutat de Sagunt no és una illa o un desert aïllat. El CEFIRE tampoc. Els reptes de qualsevol ciutat i qualsevol institució o col·lectiu educatiu és fer front a eixe punt de no retorn, a l'educació bàsica ciutadana per a tindre una possibilitat de sobreviure.

Què fa dels Ludi un projecte didàctic tan únic?

Considere que és un còctel condensat de vida. No són fotocòpies ni pantalles de mòbil individuals. Als *Ludi* acudeixen escolars (i no escolars) de tota la Comunitat Valenciana i també de la resta d'Espanya. Centenars de persones al dia. Conflueixen molts elements i propostes: teatre, tallers, *SPATIA* (ensenyament *inter pares*)... L'oferta que es fa i es viu, en quantitat i en qualitat, és increïble i no l'hem trobada en altres llocs. És veritat que hi ha llocs en els quals fan experiències espectaculars, com en *Tarraco viva*, per exemple. No obstant, la suma de teatre, tallers, escolars, professorat i altres col·lectius que hem anat nomenant, fa molt rica la nostra proposta. I és una proposta enfocada metodològicament, molt precisa: *LUDERE ET DISCERE - Jugar i aprendre*.

Què pot ensenyar el món clàssic al nostre alumnat? I a la societat del segle XXI?

El nostre alumnat és la societat del segle XXI. El professorat de Clàssiques i de totes les assignatures pensem que allò nostre és fonamental i bàsic. Diem que sense les nostres disciplines o àmbits el sistema educatiu no tindria trellat ni cap sentit. Això diuen els de ciències, els d'humanitats i els d'arts. De què podríem prescindir en un sistema educatiu?

Jo pense que el gran ensenyament del món clàssic al nostre alumnat és el concepte de *ciudadania* i de *política*. *Polis* és ciutat (ciutat-estat) al món grec, després *civitas* al món llatí. El cas és que un ciutadà grec no tenia sentit fora de les preocupacions de la seua *polis*. El seu compromís i la seua participació en les assemblees era essencial; no es contemplava el fet de no participar. Calia aportar idees per a millorar la vida del seu estat. Aquest ensenyament, ara per ara, és bàsic. Res del que passe a la resta d'éssers humans ens és aliè, com deia Terenci. Si la nostra participació la regularitzem sols introduint la papereta del vot cada quatre anys, doncs ja veieu del que serveix i com està el món. Som ciutadans del nostre poble, però també de la nostra comunitat autònoma, de l'Estat, d'Europa i del món... El món s'ha convertit (o millor dit, l'han convertit) en un mercat asimètric al millor postor i la ciudadania ho veiem com resignada al desastre. L'ensenyament clàssic de què això no pot continuar i cal passar a l'acció és bàsic: d'ahí la importància d'utilitzar metodologies actives a les nostres aules. Si no ensenyem l'alumnat i la ciudadania a participar per a intentar millorar el món en el qual ens ha tocat sobreviure, no hi ha remei. Cal que aprenguen a parlar, a respectar-se, a donar el

millor d'ells i elles a la comunitat, a fer accions que milloren l'estat dels assumptes i a denunciar els fets dolents que patim dia a dia.

Són les persones les que podem fer que tot canvie. Cal posar-se en marxa. Quin invent, aquell del *kleroterion!*. Propose a qui haja arribat fins ací fer una recerca amb el seu alumnat per veure què era i quin va ser el nivell grec de participació ciutadana. Ara ens sembla increïble que això poguera passar.

Com valora el paper que tenen les humanitats i les nostres disciplines al sistema educatiu actual?

No hi ha diferència entre humanitats i ciència. És tot el mateix. Si Fidias haguera nascut ara, al 2000, què estudiaria? Belles Arts, Enginyeria, Arquitectura, Pintura...? No es tracta de posar més assignatures, més hores o més continguts. El sistema educatiu està saturat de tot això. Cal desunflar-lo de continguts enciclopèdics i rutines del desastre.

Clar que el professorat de clàssiques volem més presència de les nostres assignatures. Jo també. El sistema d'oposicions continua basant la seua selecció en continguts i tot allò que es puga demostrar en poquíssim temps. Ens cal un professorat de qualitat, que siga expert en treballar en equips, expert en metodologies, que aporte entusiasme i saber fer en el dia a dia dels col·legis i instituts, que considere els centres educatius com a focus de cultura, que s'implique, que eduque dins i fora de les quatre parets de l'aula, que s'assabente del que passa als països en els quals sabem que millor es treballa, que isquen de la zona de confort i s'atrevisca a experimentar, a compartir, a adaptar propostes inspiradores que es fan a la resta de l'Estat, Europa i el món.

Pense cada volta més que la formació per al professorat és el més important perquè les humanitats o qualsevol matèria que es curse durant tantíssim temps en la vida escolar d'un ciutadà tinguen un mínim de sentit.

Les Tecnologies de la Informació i les Comunicacions (TIC) tenen un ús social creixent. Estan les nostres especialitats i les nostres aules suficientment preparades per a elles?

Acabe de llegir tres llibres sobre internet. Cada *clic* que fem és rastrejat i mesurat en temps. Saben on estem en cada moment, què fem, ens conformen les notícies, anuncis i el que veiem en les nostres xarxes socials i al mòbil. No sols ens espia i saben el que fem sinó que intenten conformar una forma de veure el món absolutament indigna.

Les TIC no són únicament maquinari informàtic, ni les *apps*, ni els programes ni tan sols la Intel·ligència Artificial. Les TIC han de posar alerta a la ciutadania i rebel·lar-se contra la invasió continua de qui controla els nostres *clics*. El somni dels primers anys d'internet d'accedir en pocs segons a una informació global i mundial i de ser ciutadans del món sense restriccions ha estat usurpat per les grans corporacions que dominen el control dels *clics*. Crec que cal focalitzar-nos en què fem en les aules amb les TIC i educar en les possibilitats infinites del món global.

Sempre he trobat a faltar equipament al meu institut. Mai funciona com esperes: la connexió a internet, els equips, els programes, les *apps*... Un tema són les immenses possibilitats de totes les eines TIC i el seu ús didàctic i un altra el control total i manipulació que, a través d'elles, patim.

Quina obra, text o autor antic recomanaria als joves?

Recomanaria els epigrames més atrevits de Marcial, alguns passatges d'Ovidi, poesies de Safo, alguna comèdia de Plaute, algun passatge de l'Odissea, de *l'Ase d'Or* i sobretot llegiria en classe, en comú, en veu alta, compartint els dubtes, els temes que sorgisquen de les lectures, compartir allò que els sorprenga, aclarir el que no es puga entendre, veure com va ser escrit l'original... Llegir és un art que s'ha perdut quasi per complet. Llegim de forma solitària, a casa, obligats per les classes, per a entregar treballs o per a l'examen i això és terrible. Recuperar el plaer de la lectura seria un bon principi per a donar la mà a qui va escriure fa segles i sembla que estiga ací amb nosaltres, al nostre costat.

Per finalitzar, us plantegem la que acostuma a ser la pregunta que posa el punt i final a les nostres entrevistes: Amb quina persona real del món clàssic es quedaria i per què?

Amb Aristòfanes, aquell home de teatre grec que posava davant tota la comunitat en aquells teatres immensos a l'aire lliure els problemes de la societat. Reia amb ells i d'ells, però pegava un colp als cors, com dient: "Què feu ací parats?".

Ha quedat poc de la seua obra (poc més d'onze comèdies), però m'encantaria coincidir amb ell en algun banquet i dir-li: *Les teues idees estan antiquades, Aristòfanes, però que bé que escrius...*